

12
D. 7.

DISSERTATIO GRADUALIS,
DE
N O X A
MATERIALISMI
IN
OECONOMIA,

QUAM

Conf. Ampl. Fac. Philos. in Acad. Auroica

PRÆSIDE

D: NO PETRO KALM,

Oeconom. PROFESS. Reg. & Ord.

Reg. Acad. Scient. Holm. nec non Societ. Lit. Upf.
MEMBRO,

Publicæ censuræ modeste subjicit,

JONAS HENR. MENNANDER, Joh. Fil.

V. D. M.

TAVASTENSIS,

In AUD. Majori Die XXIII. Aprilis Ann. MDCCLX.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL,

S:æ R:æ MAJ:tis
MAXIMÆ FIDEI VIRO,
Reverendissimo PATRI ac DOMINO,
**D: NO CAROLO
FRIDERICO
MENNANDER,**

S. S. Theologiæ DOCTORI CONSUMMATISSIMO,
Dioeceseos Aboënsis EPISCOPO EMINENTISSIMO,
Reg. ibid. Academiae PRO-CANCELLARIO MA-
GNIFICENTISSIMO, Venerandi Consistorii Eccle-
siastici PRÆSIDI GRAVISSIMO, Scholarum per
Dioecesin EPHORO ADCURATISSIMO, Regiæ
Scientiarum Acad. Svecanæ MEMBRO
MAXIME INCLYTO,

MÆCENATI SUMMO.

Homines infra mediocritatem positi, dum audacter
Virorum, qui summis atque illustrissimis in repu-
blica officiis & negotiis præsunt, limina petunt,
videntur ipsis non tantum molesti, sed nec temeritatis
& audaciæ notam effugere posse. At uti Hi Summi Nu-
minis providentiâ ad tantos honores ascenderunt, ita
etiam illos singulari patientiâ & humanitate ornavit
& donavit. REVERENDISSIME PRÆSUL, Es di-
stentus variis negotiis, est multitudo clientum adiens
atrium

atrium TUUM permagna. Ast sunt TIBI etiam g-
nimi bona summa, omnes in admirationem & venera-
tionem TUI allicientia. Patiaris igitur, MÆCENAS
SUMME, pagellas hæcæ omni nitore destitutas, radiis
splendoris fulgentissimi Nominis TUI, illustrari, Cui
illas consecrare ausus sum. Ratio audaciæ multitudo
beneficiorum TUORUM, REVERENDISSIME PA-
TER, est. Abunde enim non tantum Parentem, dum
in vivis fuerat, bis mactare, sed & eorum numerum
post obitum ejus luctuosum, ea in memet cumulando,
mirum in modum augere, dignatus es. Etenim cala-
mitatibus immerso, semper dextram porrexisti, consi-
liis saluberrimis animum prope fractum erexisti, nec
intermisisti unquam, summo amore excogitare, qua ra-
tione fortunam meam sublevares. Quantum TIBI, VIR
MAXIME, debeo quisque jam videt; quid vero repen-
dam nescio. Ne tamen prorsus immemor horum videar,
factum hunc immaturum, in signum gratissimi subjectis-
simique animi, TIBI, REVERENDISSIME PRÆSUL,
Sacratum esse volui. Adspicias, VIR SUMME, cer-
nuus oro, munusculum vile gratioso vultu, meque ul-
teriori TUA GRATIA, Beare haud graveris. DEUS
Ter Optimus & Maximus, TE, in Patriæ & Eccle-
siæ emolumentum, Reipublicæ literariæ fulcrum, Fa-
miliæ TUÆ nobilissimæ gaudium, omniumque clientum
TUORUM patrocinium, plurimos per annos, floren-
tem vigentemque conservet; ita ex intimo pectore vo-
cet

REVERENDISSIMI NOMINIS TUI

cliens devotissimus,

JONAS HENR. MENNADER.

VIRO *Admodum Reverendo atque Præclarissimo,*
D:no Mag. ANDREÆ SALOVIO,
PASTORI animarum, quæ DEO in Orihvesi colli-
guntur, meritissimo, vicinique Contractus PRÆPOSITO
gravissimo,
PATRONO Benignissimo.

VIRO *Admodum Reverendo atque Præclarissimo,*
D:no GUSTAVO ROTHOVIO,
PASTORI cœtus divini, qui in Pâlkâne floret,
meritissimo, adjacentis Districtus PRÆPOSITO gra-
vissimo,
PATRONO omni venerationis cultu ad cineres
usque colendo.

Subit jam oculos Vestros, Patroni & Fautores o-
ptimi, rudis & immatura opella, quam Nomi-
nibus Vestris ornare sustinuerim. Pœnitenda
mibi utique foret temeritas, nisi notus omnibus es-
set, favor ille singularis, quo omnes illos, qui Mu-
sis impigre litant, amplecti soletis. Suspiciatis, igi-
tur, humillime oro, Fautores & Patroni indulgen-
tissimi, chartaceum hocce donum, ea benignitate,
non qua meretur, sed quæ Vobis propria est, & cujus
auctorem sepius participem facere voluistis. Pro Ve-
stra denique incolumitate, omni felicitatis genere or-
nanda, vota serio fundere, non prius, quam vivere,
desistam, permansurus

NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus,
JONAS HENR. MENNANDER.

I. N. 7.

Rederes certe homines anima rationali præditos tanta dementia teneri non posse, quin Numen aliquod, cui omnia originem suam debent, agnoscere velint. Præsertim quum Creator potentissimus juxtaque sapientissimus, ex arcana Majestatis suæ sede prodiens, sese manifestum reddere voluit, non tantum lege, quæ cordibus nostris inscripta, sed etiam operibus. Ex quibus cuius constare potest, non de vera modo ipsius existentia, sed etiam de attributis perfectissimis, cultuque & veneratione, ipsi competentibus (*). Dolendum tamen, homines extitisse, qui veritatem luce clariorem prorsus negarunt. Existunt & hodie, qui, quamvis subtilius, id ipsum faciunt; varias in scenam producentes opiniones, quibus DEI existentiam & attributa impugnant, omnemque religionem veram eversum eunt: Homines bestiis se assimilantes, animæ suæ simplicitatem & immortalitatem non agnoscentes, & sic semper latam viam cupiditatibus suis pandentes. Quam pestiferum influxum ejusmodi deliria habent in rempublicam, non sinit ignorare aliquem experientia. Ut itaque res eo clarior evadat,

dat, omiſſis opinionibus ceteris, quas ſibi ſinxerunt homi-
nes male ſubtiles, *Materialiſmi* noxiam & mala (prout fe-
runt ingenii vires,) quæ *Oeconomix* adfert, in his pagel-
lis exponere propoſuimus. Tuum tamen B. L. qua par
eſt, modestia, benignum expetentes iudicium.

(*) *Rom.* 1: 19, 20. *ibid.* 11: 15.

§. I.

Non inconueniens videtur propoſito noſtro, breuem
ideam *Materialiſmi* præmittere, ut melius appareant
eius confeſtaria. Quem cum Maxime Reverendo D.
D. WALLERIO dicimus eſſe hypotheſin, *nulla alia
entia, niſi corporea, vel materialia exiſtere admittentem,
DEum pro ente corporeo & animam humanam pro materiali &
mortalis habentem.* Addam & hoc: licet nonnulli, qui ma-
terialiſmo ſeſe addixerunt, DEum fortassis ſpiritum agno-
ſcant (ſi DEum unquam admittant) animam tamen huma-
nam corpoream, nihilque hominis ſuperſeſſe poſt mortem,
præter cadaver, firmiter ſibi perſuaſum habere videntur.
Pronam itaque ad atheiſmum pandit viam. Præterea,
quum materia aliter quam per neceſſitatem Phyſicam agere
non poteſt, ſequitur DEI & Hominum actiones, immuta-
bili & abſolutæ neceſſitatis legi ſubjici debere, providen-
tiam & libertatem agendi nullam dari. *Vide hæc ipſa pro-
lixius, in WALLERII Pranot. Theol. Part. I: §. 175: &
ſeq. item Part. II: §. 31. &c.* Plurimos veterum, poſt
Democritum huic ſententiæ fuiſſe addiſtos, hiſtoria docet,
quibus enumerandis hæc pagellæ non ſufficerent. Inter
Chriſtianos, huic opinioni aſſenſum præbuerunt: *Tatianus
Juſtini Martyris* diſcipulus, *Irenæus, Tertullianus, Laſtan-
ſius, Pompanianus,* & ejus diſcipulus *Pertius, Babmiusque.*
Eminen-

Eminentissimus vero Materialistarum recentiorum *Hobbesius* est. Hunc secuti *Tolandus*, *Covardus*, *Thomasius* & ceteri. Vide *WALL. Pſyc. Rat. §. 20.*

§. II.

POSITA itaque hac hypothesi, ponuntur mala hæc confestaria simul: Primo: quod omne verum incitamentum ad religionem prorsus evertat, & sic vinculum firmissimum societatis dirumpat (*). Materialismus enim, præterquam quod spem & metum futuræ vitæ tollat, etiam providentiam Divinam, quæ conservatione, concursu & gubernatione constituitur, negat §. 1°: Quibus negatis sequitur, DEUM non præbere homini motiva ad actiones bonas, neque eas dirigere ad gloriæ suæ manifestationem, indifferensque ipsi esse, utrum colatur aut non, aut quomodo fiat: Si detur qua religio, sive nulla.

(*) Quamvis religionem vinculum societatis dicamus, minime tamen, primum ejus scopum esse, statuamus; qui felicitas aterna est. Neque excogitata est, tantum ad refrenandum plebem, uti nonnulli nugantur, cum religio omni civitate est prior. Religionem ad felicitatem reipublica plurimum conferre certissimum est. Pravis enim mentis perturbationibus, e quibus maxima mala in rempublicam propullulant, vitiiisque imperantium & civium frenum imponit, virtutibusque e quibus salus publica pendet, utpote: concordia, industria, integritate in negotiis, & fidelitate, animos imbuit; Principem, ut juste imperet & cives, ut obediant, instruit; quia omnia ad voluntatem divinam facienda esse docet. Necessitatem religionis in reipublica ipsi *Gentiles* agnovere. Ita *Plutarchus*: Potius sine sole urbs conspicienda erit, quam sine DEO & religione.

Cicero adfert de Leg. L. II. Cap. 7. quod gentiles persuasi fuerint nihil magis hominem obligare posse, officio suo satisfacere, quam convictio de existentia DEI, itaque proferebant leges a diis latas esse, ut ipsis robur adderent. Sic etiam Politica Antistites apud nos sentiunt, ut constat ex Legi. fund. Regni nostri §. 1. ubi verba: Religionen och den rätta Guds-tjensten är den första och kraftigaste grundroalen til et lofligit, samdrägtigt och waraktigt Regemente. Ita etiam in Orat. pro Reg. Acad. Scient. Holm. Ann. 1743. habita, qua inscribitur: Om et Borgerligt Samhälles, eller et Land och Rikes rätta styrcka, samt sätt at komma dertil, Illustrissimus Baro & Chiliarcha H. J. WREDE loquitur, dicens: Rättstafsens Gudsdyrckan är Wisshetenes begynnelse, nyttig til allting, är grunden och källan til dygd, goda seder, samsja, til idoghet, och til de gäfwors rätta bruk, som Skaparen lemnadt under de förnuftiga Creaturens hushällning; således kan aldrig något Samhälle, utom Gudsfruktans handhafwande och utöfning, blifwa sältt och beständande, & seqq. Pluribus hanc rem illustrare, esset in clarissimum Solem lumen inferre. Id tantum addamus: quod omnia, quæ de necessitate religionis diximus, ea de Christiana nostra precipue intelligenda sint, qua uti vera Prophetarum & Apostolorum doctrina fundamta est, & sola cum politica amicissime concordat, ita etiam tanto fortius præcepta & officia, qua hæc requirit, inculcare & urgere valet.

§. III.

Rupto itaque vinculo societatis §. 2. panditur lata ad morum corruptionem & discordias via, quæ reipublice plurimum nocent. Etenim Materialismus nulla motiva actionum a perfectionibus divinis sumenda esse postulat;

lat; §. 2: Nullam aliam vitæ normam tradit, quam cu-
 juscunque beneplacitum atque commodum: Nulla futura
 vitæ spe ad virtutes excitat, neque metu futura pœnæ a
 vitiis deterret. §. 1: Nihil itaque impedit, quin quis-
 que perturbationibus mentis suæ pravis velificet, aliumque
 pro lubitu injuria afficiat, modo id tam dextre & calli-
 de faciat, ut animadversioni legum sese furrîpere queat,
 unde non possunt non, in varias diffrahi partes, unâ
 que, qua tota quanta salus civitatis nititur, nuncium mîtte-
 re (a) & de morum probitate operam non dare (b).
 Et quamvis lex civilis ad vincendos & coërcendos adfectus
 sit posita; nihil fere tamen valet, quum nullo aut perverfo
 religionis sensu reguntur & metu pœnæ sempiternæ a vitiis
 non detinentur (c).

(a) *Et si Script. S. autoritas quemque convincit, soluta unione
 civium, rempublicam persistere non posse, & contra, Math. XII:
 25. Marc. III: 24, 25. Luc. XI: 17. etiam exempla hoc ipsum
 comprobant, quorum insigne est Romanum imperium. Quam-
 diu in illo concordia viguit, stetit & floruit; ac ubi Pompejæ
 & Cesaris discordia in factiones distinctum, brevi eversum est.*

(b) *“Quando religio animi levitate & libidine ac proter-
 via, pessumdat, pessumdat etiam respublica, ex corruptis
 & pravis moribus, qui simul introducuntur. Polyb. L. VI.
 Cap. 54, 55. Idem Polyb. in libro citato: Ille reipublica sta-
 tus optabilis & firmus est, in quo & privatim sancte innoxie-
 que vivitur, & publica justitia & clementia vigent. Item
 KÖNIG in Vårdoms-öfning 3. Tom: 3 et Nite, der Inbög-
 garena äro öseduga och wanartiga, kan Regeringen ömöjeli-
 gen hafwa bestånd. Et sådant Nite är utan styrka, ty
 Där är ingen enighet.”*

(c) *“Utan tron om en Gudomelig Förshyn, som straffar”*

"Det onda, är ingen säkerhet för den människa sammanlesnas
 "Den: icke heller för Öfverheten, hwilkens lif stode i dens
 "händer, som föraktade sitt eget. Undersåtarena skulle lesroa
 "sig emellan, i en stadig oro, mistroende och bekymmer: och
 "wore ingen synd så stor, som icke begicks för egen nytta och
 "winnings skull; allenast en wore slug nog at se sig före, at
 "icke blifwa rögd. Huru mycket försåt, otrohet, bedrägeri,
 "m. m. skulle icke gå i swang? Återhåll, tacksamhet, redes-
 "lighet, måttelighet, som gjöra så mycket til leswernets trygg-
 "het och nöje, skulle wara Landsflygtige. Sedernas fördärf
 "och skadeliga smitta skulle sätta hela Riket i en neslig swag-
 "het, som ögonstenligen skulle tillkynda dess ödegång." KÖ-
 NIG lib. cit. in Prefat. Tom. II.

§. IV.

A Ssumta hac hypothesi, etiam contemptus Magistratus, le-
 gum & juramenti infertur, immo fere omnis integritas
 & fides in negotiis tollitur, que res maximi momenti in
 republica sunt (a) Etenim quum de DEo ejusque volunta-
 te Sanctissima utcunque quivis sentire potest: §. 2: Nulla
 spes præmii, neque metus futuræ vitæ datur §. 1: quid
 obstat, quin facile ad contemptum magistratus depelli possit,
 Principisque statuta minime servanda esse putet, præfer-
 tim cum libertati ipsius invisa videntur; Jurisjurandi fi-
 dem labefactet, pactis contractibusque fidem renuntiet, mo-
 do habitu, prava sua consilia occultandi gaudeat.

(a) SENECA. Thyest: ubi non est pudor, nec cura ju-
 ris, nec Sanctitas, pietas & fides, instabile regnum est. CI-
 CERO: Jus & æquitas vinculum civitatis.

§. V.

Materialismus etiam securitatem in societate civili consequendam, turbat & removet. Sublato enim metu Numinis & spe alterius vitæ. §. 1, 2. Corruptis moribus & dissoluta unione. §. 3: Spretis legibus & everfa fide. §. 4: Nihil superest, quam quod semper metuendum sit, ne ab ejusmodi Hominibus aut eludamur aut vis nobis inferatur.

§. VI.

Porro Materialismus his ipsis diligentiam tollit, omnemque studium, præclari quid suscipiendi, conandi & experiendi, prohibet. Præter enim quod fatum quodammodo infert, quæ opinio absolutam necessitatem rebus imponit, ut nec in melius mutari neque in pejus abire, vel ullo quoque modo variari possint, vid. WALL. in prænot. Theol. Part. 2. §. 37. Atque sic frustraneum esset diligentiam adhibere, vanum aliquid conari & experiri, quod ipsum tamen mandato divino contrariatur; Etiam securitate, fide, integritate, & jurejurando sublati, per antea dicta, simul tollitur diligentia omnis, omne studium aliquid præclari agendi; cui bono enim esset aliquam industriam singularem in re quadam utili adhibere, cum opes multo labore atque sudore, juste licet, conquistæ aliorum sæpe libidinem, avaritiam ac pravas cupiditates tantum irritarent.

§. VII.

Hisce præstruētis luce meridiana clarius evadit damnum, quod materialismus Oeconomix tantum non omni adfert.

adfert. Neminem ignorare existimamus, quid sit Oeconomia, quodque in privatam & publicam dispesci siveverit, itaque hac in re multi non sumus. Etsi ex supra demonstratis cuique, nisi talpa cœcior esse velit, jam constare potest, quanta mala, quantamque noxam materialismus Oeconomix adferat, quantamque moram huic studio ponat; lubet tamen nonnullis ulterius rem adumbrare. Agricultura primam partem Oeconomix constituit, quæ non tantum præcipuum victum hominibus, sed etiam rudes materias ad vestimenta, domus &c. præbet, immo certo respectu fundamentum cæterarum artium est. Sed requirit *Agriculturæ* jam magnam diligentiam & multum laboris, quia hortum Eden non amplius licet inhabitare. At quodnam, quæso, desiderium, quænam voluptas, quodnam incitamentum ad diligentiam adhibendam in excolenda terra, sublata securitate, unione & timore DEI, per supra demonstrata; semper enim agricolæ timendum, ne labor & sudor exantlatus, bonaque acquisita a potentiori vi aut dolo aut alio modo, rapiantur, præsertim rure, ubi difficilius auxilium obtinetur quam in urbibus? Quam cito langvescerent Fabricæ, (quibus contemptis vel segniter cultis, respublica vita fere privatur,) hac *hypothesi* assumta, quæ unionem integritatemque in promissis & contractibus, securitatem, diligentiamque, per demonstrata, evertit? Sic etiam se res haberet cum re *Metallurgica*, sine qua mortalium vita prorsus misera esset. Sic cum Commerciis, quæ optimis modis felicitatis regni promovendæ, merito adnumerantur, quæque sine securitate, fide & diligentia florere nequeunt. Ponamus e. g. Governatorem alicujus provinciæ, aut judicem, aut Geometram, aut Præfectum redituum, aut multos alios in munere puclico constitutos *Materialismo* assensum præbere, simulque cupiditate auri ardere; quanta, quæso, mala quanta & quam multa lethalia vulnera omni industriæ, omni

prope-

propemodum œconomia infigere valerent! omnem ardorem, studium omne, in œconomicis aliquid magni efficiendi penitus exstingverent. Ponamus ulterius Magnates quosdam, atque etiam nonnullos alios, qui ultra plebem sapere volunt, hac opinione imbui; ex eis illa cito propagatur in famulicia illorum, & exinde tandem in vulgum; inferiores enim plerumque superiorum & cogitata, & dicta, & facta imitari gestiunt; quid autem tum? infima plebs non conspicit nexum inter infinita mala *materialium* concomitantia, hinc pravis suis cupiditatibus omnem januam aperit: Nulla deinde securitas, nullum jus jurandum sanctum; violato autem jure jurando, leges civiles vi prope omni destituuntur. Ex hisce sole clarius patet, quam noxia, imo omni peste peior sit tolerantia opinionis hujus in omni civitate,

§. VIII.

Possent hæc ipsa prolixius demonstrari; sed angustia temporis & facultatum, qua premimur, brevitatis studium injungit. Tamen vel ex hisce constare posse existimamus, quam pestiferum influxum habeat *Materialismus* in œconomiam, quamque necessarium sit, antequam in vulgus propagentur, ejusmodi opiniones & fisiones novas in negotia universitatis influentes, in boni ordinis nec non decori civilis ruinam tendentes, suffocare, ut simul suffocentur turbæ & omnia mala, quæ ciere posse experientia docet. Quæ autem jam de *Materialismo*, malisque ejus, ac noxia, quæ propemodum omni œconomia adfert, dicta sunt, mutatis mutandis etiam de contemptu omnis religionis, neglectuque cultus Summi Numinis, in plurimis valere, quisque facili negotio perspicit.

O! Felicem itaque Patriam nostram Sveciam, immo felicissimam, ubi lux vera radiis densissimis lucet, religio

B

vera

vera viget, de DEO omnes recte sentiunt, loquuntur & scribunt. Hac luce collustrata, Rex noster mitissimus iuste imperat, subditi Regem amant illique obediunt; pietati & bonis moribus student. Avertat DEUS illa tempora, quibus Svecia bonum hoc Auro non vendibile, lacrymis remotum conqueratur! Simus itaque semper memores Datoris, ne Summus rerum Arbitrator, ipso neglecto, iuste nos negligat: Floreant ergo apud nos pietas vera, concordia & boni mores, ut his mœniis contra quosvis insultus muniti, fructibus laboris quiete fruamur, Deumque semper glorificemus,

Cui SOLI GLORIA!

